

Examen VMBO-GL en TL

2023

tijdvak 1
vrijdag 26 mei
9.00 - 11.00 uur

beeldende vakken CSE GL en TL

Bij dit examen horen een uitwerkbijlage en een kleurbijlage.

Beantwoord alle vragen in de uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 38 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 71 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Open vragen

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Vermaak in een kunstwerk

In het Nederlandse Museum Voorlinden bevindt zich *Swimming Pool* (Zwembad) van de Argentijnse kunstenaar Leandro Erlich. Het kunstwerk is in 2016 in een van de tentoonstellingszalen gebouwd.

Bezoekers kunnen het kunstwerk vanuit meerdere plekken ervaren: in de tentoonstellingszaal en ook in het kunstwerk zelf.

Op afbeelding 1 zie je *Swimming Pool* in de tentoonstellingszaal.
Op afbeelding 2 zie je *Swimming Pool* van binnenuit en op afbeelding 3 zie je het kunstwerk van bovenaf.

- 2p 1 *Bekijk afbeelding 1 t/m 3.*
→ Noem twee aspecten van de **voorstelling** waardoor *Swimming Pool* op een zwembad lijkt.
- 3p 2 *Bekijk afbeelding 1 t/m 3.*
→ Noem drie aspecten van de **vormgeving** die verwijzen naar een zwembad. Leg je antwoord steeds uit.
- 2p 3 *Bekijk afbeelding 1 t/m 3.*
Het kunstwerk heeft een vervreemdend karakter.
→ Geef twee argumenten om *Swimming Pool* vervreemdend te noemen.

Museum Voorlinden nodigt bezoekers uit om tijdens het museumbezoek foto's te maken en deze foto's onder #Voorlinden te plaatsen op sociale media.

Op afbeelding 4 zie je foto's van *Swimming Pool* die door bezoekers onder deze # geplaatst zijn.

- 3p 4 *Bekijk afbeelding 1 t/m 4.*
Swimming Pool is populair bij bezoekers om zichzelf in te fotograferen.
→ Noem, behalve het kunnen delen van de foto's en video's via sociale media, nog drie redenen om je in *Swimming Pool* te laten fotograferen.

- 2p **5** *Bekijk afbeelding 4.*
→ Geef twee redenen waarom het voor Museum Voorlinden interessant is om bezoekers te vragen foto's op sociale media te plaatsen onder #Voorlinden.

In 2019 maakte het Kroatisch-Oostenrijkse ontwerperscollectief Numen/For Use het kunstwerk *String* (Draad). *String* bestaat uit een opblaasbare kubus met draden erin. Als de kubus volledig opgeblazen is zijn de draden strakgetrokken en kunnen bezoekers hierop staan. *String* was onder andere te zien in Kroatië.

Op afbeelding 5 zie je *String* aan de buitenkant.
Op afbeelding 6 zie je de opbouw van *String* van binnen.
Op afbeelding 7 zie je bezoekers in *String*.

- 2p **6** *Bekijk afbeelding 7.*
Als je in *String* staat als bezoeker, lijkt de ruimte oneindig.
→ Noem twee kenmerken van *String* waardoor de ruimte van binnen oneindig lijkt.
- 1p **7** *Bekijk afbeelding 5 t/m 7.*
Behalve door het ruimtelijk effect is *String* ook op een andere manier vermakelijk.
→ Leg dit uit.
- 1p **8** *Bekijk afbeelding 5 t/m 7.*
→ Geef bij elke stelling aan of die juist of onjuist is.
1 Voor *String* is lucht een belangrijk onderdeel.
2 *String* is een interactieve assemblage.
3 Er was technische kennis nodig om *String* te maken.
- 1p **9** *Bekijk afbeelding 1 t/m 7.*
Volgens Erlich is *Swimming Pool* als kunstwerk pas echt áf wanneer het in gebruik is door bezoekers. Hetzelfde zou je ook over *String* kunnen zeggen.
→ Ben je het eens of oneens met deze stelling dat de beide kunstwerken pas echt áf zijn wanneer ze in gebruik zijn door bezoekers? Leg je antwoord uit.

Parel aan de rivier

Aan de oever van de Parelrivier in de Chinese miljoenenstad Guangzhou staat het *Grand Theatre*. Het is in 2010 ontworpen door de Brits-Irakese architecte Zaha Hadid. De buitenkant van het theater, dat uit twee delen bestaat, is geïnspireerd op twee stenen die door de stroming van een rivier zijn afgesleten.

In het grote gebouw bevindt zich de grote theaterzaal en in het kleine gebouw bevinden zich oefenruimtes, winkels, bars en restaurants. De groene omgeving en het water rondom het theater maken deel uit van het ontwerp.

Op afbeelding 8 t/m 13 zie je foto's van de buitenkant van het theater.

- 2p 10 *Bekijk afbeelding 8, 9 en 12.*
De buitenkant van het theater verwijst naar afgesleten stenen uit een rivier.
→ Leg aan de hand van twee aspecten van de **vormgeving** uit dat de buitenkant van het theater naar afgesleten stenen verwijst.
- 3p 11 *Bekijk afbeelding 10 t/m 13.*
In het theater is veel glas verwerkt.
→ Noem drie effecten die ontstaan door het gebruik van glas.
- 2p 12 *Bekijk afbeelding 9 t/m 13.*
Wanneer het theater 's avonds in gebruik is, trekt het de aandacht.
→ Geef hiervoor twee argumenten.

Op afbeelding 14 en 15 zie je het interieur van het grote gebouw van het *Grand Theatre*. Hadid wilde de entree en de verschillende ruimtes in elkaar laten overvloeien via trappen en open ruimtes.

Op afbeelding 14 zie je de ruimtes die naar de theaterzaal leiden. Op afbeelding 15 zie je deze zaal.

- 2p 13 *Bekijk afbeelding 13 en 14.*
De ruimtes die naar de theaterzaal leiden, hebben een spectaculaire vormgeving.
→ Geef twee argumenten om de vormgeving spectaculair te noemen.

- 2p **14** *Bekijk afbeelding 14 en 15.*
De vormgeving van de ruimtes die naar de theaterzaal leiden contrasteert met de vormgeving van de binnenkant van de theaterzaal.
→ Benoem dit contrast aan de hand van twee aspecten van de **vormgeving**.
- 1p **15** *Bekijk afbeelding 15.*
De vorm van de zaal is
A geometrisch.
B gestileerd.
C organisch.
- 2p **16** *Bekijk afbeelding 8.*
Hadids ontwerp was een totaal-ontwerp: het bestond uit het theatergebouw én de tuin eromheen.
→ Geef twee argumenten waarom je het theater en de tuin als één geheel kunt zien.
- 2p **17** *Bekijk afbeelding 8 t/m 11.*
Het theater vormt een contrast met de gebouwen van de achtergelegen stad.
→ Geef twee voorbeelden van zo'n contrast.
- 2p **18** *Bekijk afbeelding 8 t/m 13.*
De komst van het theater, inclusief tuin, vergroot de leefbaarheid van de stad.
→ Geef hiervoor twee argumenten.

Ter lering en vermaak

De Nederlandse kunstenaar Jan Steen schilderde in de zeventiende eeuw veel huiselijke taferelen. Het schilderij op afbeelding 16 is hiervan een voorbeeld. De titel *Soo voer gesongen, soo na gepepen* (1668-1670) wil zeggen dat jongeren het voorbeeld van ouderen volgen. Het schilderij is gemaakt ter lering en vermaak.

- 3p **19** *Bekijk afbeelding 16.*
→ Noem drie aspecten van de **voorstelling** die verwijzen naar vermaak.
- 2p **20** *Bekijk afbeelding 16.*
De uitdrukking 'een huishouden van Jan Steen' wil zeggen dat er wanorde is en dat regels en netheid ontbreken.
→ Noem twee kenmerken van dit schilderij die van toepassing zijn op deze uitdrukking.

- 2p 21 *Bekijk afbeelding 16.*
Jan Steen wil dat de kijker iets leert van zijn schilderij.
→ Noem twee lessen die je in de voorstelling kunt ontdekken.
- 1p 22 *Bekijk afbeelding 16.*
Jan Steen plaatst zichzelf in zijn schilderij. Je herkent hem als de man met de zwarte hoed.
→ Leg uit waarom het kan worden gezien als zelfspot dat Jan Steen zichzelf in het schilderij plaatst.
- 2p 23 *Bekijk afbeelding 16.*
→ Geef aan of onderstaande stellingen juist of onjuist zijn.
1 De stofuitdrukking zorgt voor een natuurgetrouwe weergave.
2 Het schilderij heeft een educatieve functie.
3 Jan Steen suggereert plasticiteit in zijn schilderij.
4 Jan Steen maakt gebruik van clair-obscur.

De Nederlandse kunstenaar Tahné Kleijn liet zich in 2015 voor een fotoserie inspireren door Jan Steen. Kleijn portretteert haar familie en plaatst zichzelf ook in beeld. Op afbeelding 17 zie je Kleijn met een boek in haar handen.

De serie heeft als titel *Soo d'oude songen, soo pypen de jonge*. Afbeelding 17 heeft dezelfde titel. De titel wil zeggen dat jongeren het voorbeeld van ouderen volgen.

- 2p 24 *Bekijk afbeelding 16 en 17.*
Het schilderij van Jan Steen en de foto van Kleijn vertonen overeenkomsten.
→ Noem vier overeenkomsten.
- 3p 25 *Bekijk afbeelding 17.*
Het werk van Kleijn is een hedendaags kunstwerk.
→ Noem drie kenmerken waaraan dit te zien is.

In de fotoserie verbeeldt Kleijn behalve de hechte familieband ook de problemen die in haar familie spelen.

Afbeelding 18, *Het dronken paar*, is een fotoportret van Kleijns ouders. Afbeelding 19, *Het morgentoilet*, is een fotoportret van Kleijns moeder.

- 2p 26 *Bekijk afbeelding 18 en 19.*
→ Geef twee voorbeelden waarmee Kleijn naar problemen in haar familie verwijst.

- 2p 27 *Bekijk afbeelding 18 en 19.*
→ Geef twee voorbeelden waarmee Kleijn naar de hechte band met haar familie verwijst.
- 1p 28 *Bekijk afbeelding 17 t/m 19.*
Om haar portretten te maken verrichtte Kleijn de volgende handelingen:
bewerken - ensceneren - fotograferen
→ Zet de handelingen in de juiste volgorde. Start bij de eerste handeling.
- 2p 29 *Bekijk afbeelding 17 t/m 19.*
Kleijn neemt haar eigen familie als onderwerp voor haar serie.
→ Noem voor deze keuze zowel een voordeel als een nadeel voor Kleijn.
- 1p 30 *Bekijk afbeelding 17 t/m 19.*
De fotoserie van Kleijn is gemaakt als eerbetoon aan haar familie.
Kleijn wil met haar serie vooroordelen over gezinnen met problemen wegnemen.
→ Leg uit hoe de fotoserie hieraan bijdraagt.

Op de wip

Op de grens tussen Amerika en Mexico is een muur gebouwd. Deze muur moet voorkómen dat mensen zonder toestemming naar Amerika reizen.

Niet iedereen is het eens met het plaatsen van de muur. Sinds 2000 werkt het Amerikaanse kunstenaarsduo Ronald Rael en Virginia San Fratello aan kunstprojecten waarin de muur centraal staat.

Op afbeelding 20 zie je *Snow Globes* (Sneeuwballen) die het duo maakte in 2013. Op afbeelding 21 zie je *The Wall: A Border Game* (De Muur: Een Grensspel), ook uit 2013.

- 2p 31 *Bekijk afbeelding 20.*
Elke sneeuwbol verbeeldt een oplossing om ondanks de muur toch contact te hebben met mensen aan de andere kant. Een voorbeeld hiervan is samen muziek maken op een grote xylofoon, wat je ziet in de sneeuwbol rechtsboven.
→ Noem nog twee van deze oplossingen en licht ze toe.
- 2p 32 *Bekijk afbeelding 21.*
Het bordspel verbeeldt de scheiding tussen Mexico en Amerika.
→ Leg aan de hand van het aspect **kleur** en **vorm** uit hoe deze scheiding zichtbaar is gemaakt.

In 2019 plaatste het kunstenaarsduo het kunstwerk de *Teeter-Totter Wall* (Muurwip) in de grensmuur. Het kunstwerk werd illegaal en slechts voor een half uur geplaatst.

Op afbeelding 22 zie je een bovenaanzicht van dit kunstwerk.

Op afbeelding 23 zie je het kunstwerk in gebruik.

Op afbeelding 24 zie je Rael tijdens het plaatsen van het kunstwerk.

2p 33 *Bekijk afbeelding 22 t/m 24.*

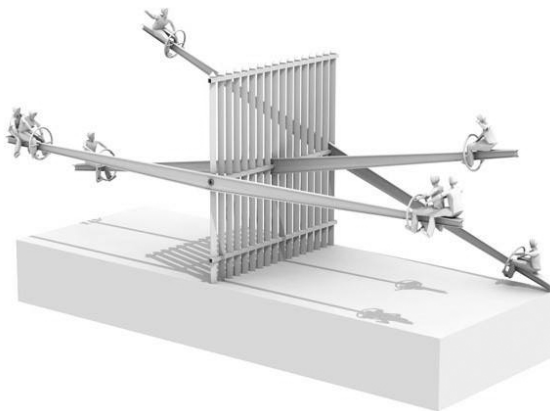
Het kunstwerk valt op in de omgeving.

→ Leg uit aan de hand van de aspecten **kleur** en **ordening** waardoor het opvalt.

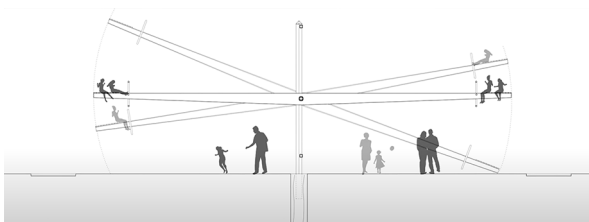
Het kunstenaarsduo maakte veel ontwerpschetsen voor dit kunstwerk.

Op figuur 1 en 2 zie je twee voorbeelden.

figuur 1

figuur 2

- 2p 34 *Bekijk afbeelding 22 t/m 24 en figuur 1 en 2 op de vorige pagina.*
Het kunstwerk verschilt van de ontwerpschetsen.
→ Geef hiervoor twee mogelijke redenen.
- 1p 35 *Bekijk afbeelding 22 t/m 24.*
Wat is juist?
- I Het kunstwerk is een tijdelijke installatie in de openbare ruimte.
II Het kunstwerk heeft vooral een decoratieve functie.
- A Alleen I is juist.
B Alleen II is juist.
C I en II zijn beide juist.
D I en II zijn beide onjuist.
- 2p 36 *Bekijk afbeelding 22 t/m 24.*
Het spelen op de wip kan zowel een **vrolijke** als een **treurige** ervaring opleveren.
→ Geef aan waarom men van deze ervaring vrolijk kan worden, en vervolgens waarom men er treurig van kan worden.
- 1p 37 *Bekijk afbeelding 20 t/m 24.*
Met hun kunstwerken vragen Rael en San Fratello op een speelse manier aandacht voor de situatie die ontstond door het plaatsen van de muur.
→ Noem een reden om die aandacht op een speelse manier te vragen.
- 1p 38 → Noem een reden om die aandacht juist op een serieuzere manier te vragen.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.